
Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2021:1

Psalmboken

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6 Revision av psalmboken, samt motionerna 2021:54, 2021:95 och 2021:98.

Skrivelsen innehåller kyrkostyrelsens inriktning för psalmboksrevision. Inriktningen som beskrivs innebär att processen startar med en öppen insamling av nya psalmer. Här beskrivs också de rättsliga och ekonomiska utmaningar som en revision av Den svenska psalmboken 1986 skulle innebära. Utskottet betonar vikten av flera av de perspektiv som omnämns i skrivelsen men vill även uppmärksamma kyrkostyrelsen på vad som saknas i nuvarande psalmbok och hur det kan beaktas i kommande revision. Utskottet föreslår bifall till skrivelsen.

I motion 2021:54 föreslås att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att komplettera direktiven för arbetet med psalmboksrevisionen med kravet att psalmer som tas upp i samlingen Nya psalmer ska ha överlåtits till Svenska kyrkan. Utskottet konstaterar att det som motionärerna föreslår skulle innebära låsta positioner genom att binda sig till endast en form av upphovsrätt samt att det kan påverka det ekumeniska arbetet, eftersom trossamfundet Svenska kyrkan då skulle äga verken. Utskottet föreslår därför avslag på motionen.

I motion 2021:95 föreslås att kyrkomötet ska besluta att processen med att ta fram en ny psalmbok ska vara synliggjord för den breda allmänheten och stödja församlingarna i att på lokal nivå skapa samlande initiativ och träffpunkter kring processen samt att det under revisionen ska tas stor hänsyn till beprövad liturgi, svenska språkets särställning och samspel med 1986 års psalmbok. I och med det arbete som redan utförts inom ramen för revision av psalmboken anser utskottet att motionen är besvarad.

I motion 2021:98 föreslås att kyrkomötet ska uttala som sin mening att Johan Alfred Eklunds psalm Fädernas kyrka åter bör förekomma i den svenska psalmboken. I enlighet med tidigare kyrkomötesbeslut föreslår utskottet att motionen ska avslås och tillägger att det skulle innebära att binda upp kommande revision att redan nu besluta om vilka psalmer som ska ingå.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6,
2. avslå motion 2021:54,
3. motion 2021:95 punkt 1 ska anses besvarad med vad utskottet anfört,
4. motion 2021:95 punkt 2 ska anses besvarad med vad utskottet anfört,
5. avslå motion 2021:98.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6 Revision av psalmboken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i det fortsatta arbetet med en revision av psalmboken beakta det kyrkomötet anfört beträffande direktiv, tidsramar, struktur och kostnader.

Motionernas förslag

Motion 2021:54 av Hans-Olof Andrén och Torvald Johansson, Direktiv för psalmboksrevisionen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att komplettera direktiven för arbetet med psalmboksrevisionen med kravet att psalmer som tas upp i samlingen Nya psalmer ska ha överlåtits till Svenska kyrkan.

Motion 2021:95 av Aron Emilsson, Den svenska psalmboken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. i framtagandet av en ny psalmbok, kommunikativt synliggöra processen för den breda allmänheten och stödja församlingarna i att på lokal nivå skapa samlande initiativ och träffpunkter kring processen,
2. i processen ta stor hänsyn till beprövad liturgi, det svenska språkets särställning och samspel med 1986 års psalmbok.

Motion 2021:98 av David Lång och Ann-Christine From Utterstedt, Psalmen Fädernas kyrka

Kyrkomötet beslutar att uttala som sin mening att Johan Alfred Eklunds psalm Fädernas kyrka åter bör förekomma i den svenska psalmboken.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över KsSkr 2021:6, motionerna 2021:54, 2021:95 och 2021:98 i Ln 2021:3y, *bilaga 1*.

Yttrande från andra utskott

Ekumenikutskottet har yttrat sig över KsSkr 2021:6 i Eu 2021:2y, *bilaga 2*.

Bakgrund

Skrivelsen

Kyrkomötet beslutade 2016 att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att komma med förslag till revidering och utökning av Den svenska psalmboken, så att den fungerar tillsammans med den nya kyrkohandboken (KmSkr 2016:9). Vidare fick kyrkostyrelsen i uppdrag av 2018 års kyrkomöte att inhämta synpunkter från kyrkomötet på sitt förslag till direktiv, tidsplan och andra ramar för arbetet med revisionen innan det inleds (KmSkr 2018:4).

Kyrkostyrelsen har genomfört en förstudie. En central fråga under arbetet med den har varit psalmbokens identitet. Detta märks också tydligt i själva rapporten från förstudien som finns tillgänglig på www.svenskakyrkan.se/psalmboken. I förstudiens

rapport och på nämnda webbplats lyfts också de kommunikativa aspekterna av revisionen, dels de kommunikativa insatser som genomförts under tidsperioden för förstudien och vad som behöver beaktas framgent i de kommunikativa processer som kommer att ingå i själva revisionsarbetet.

Kyrkostyrelsens överväganden inför en psalmboksrevision utgår från förstudien, där ekumeniska perspektiv, upphovsrättsfrågor och kommunikation har bearbetats. Dessa har tillsammans lett till att kyrkostyrelsen lämnat ett huvudförslag bestående av två parallella spår: Nya psalmer samt Revision av Den svenska psalmboken. Det ena spåret handlar om att förverkliga insamlingen av förslag till Nya psalmer i enlighet med huvudförslaget i förstudien. Det andra spåret handlar om revision av Den svenska psalmboken. Det förutsätter att de upphovsrättsliga och i förlängningen tidsmässiga och ekonomiska utmaningarna för en revision av Den svenska psalmboken klagörs.

Kyrkostyrelsen konstaterar bland annat att psalmen fyller en viktig roll för många människor. Samtidigt utgör själva psalmboken en av Svenska kyrkans gudstjänstböcker. Som sådan ska psalmboken vara ett uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det betyder att de trosuttryck som förmedlas i våra psalmer ska överensstämma med tron vi förkunnar och bekänner. Därför måste psalmboken aktualiseras för varje ny tid, i kontinuitet med kyrkan i alla tider. Den kristna gemenskapens trosuttryck kan därmed aldrig endast präglas av ”just nu”. De fromhetstraditioner som finns i Svenska kyrkan ska därför finnas representerade i den kommande revisionen. Vidare bör reflektion kring psalmernas och psalmbokens identitet kontinuerligt ske utifrån ekumeniska perspektiv, så att psalmboken tydligt blir ett uttryck för Svenska kyrkan som del av den världsvida kyrkan.

Upphovsrättsliga förutsättningar

Kyrkostyrelsen konstaterar att de upphovsrättsliga förutsättningarna måste utredas ytterligare. Frågorna om upphovsrätt är komplexa, Svenska kyrkan förfogar inte över det upphovsrättsliga regelverket men ser att teologi och juridik behöver interagera med varandra. Kyrkostyrelsen beskriver några olika scenarier som de anser behöver tas hänsyn till vad gäller upphovsrätt. En förutsättning eller upphovsrättslig fråga som nämns handlar om vem som äger Den svenska psalmboken, något som också tas upp i motion 2021:54. Ur ett upphovsrättsligt perspektiv måste man skilja på två sorters ägande. Man kan äga ett enskilt verk, till exempel en dikt eller man kan äga själva sammanställningen av verken – ett samlingsverk, som till exempel en psalmbok. De enskilda verk som förekommer i Den svenska psalmboken ägs av uphovspersonerna individuellt, deras efterlevande eller annan som de kan ha överlåtit sina rättigheter till (tillsammans benämnda uphovsrättsinnehavare).

Vid en framtida revision kommer Svenska kyrkan att kunna utgå från ett ägande av det nya samlingsverket Psalmboken. Detta hindrar dock inte andra aktörer från att använda de enskilda verk som kommer att utgöra en del av Psalmboken, förutsatt att dessa inte är enskilda verk som Svenska kyrkan äger i sin helhet. Äganderättens utformning i relation till de enskilda verken i en ny psalmbok kommer sannolikt att variera. Majoriteten av de verk som kommer att ingå i en ny psalmbok kommer endast att användas utifrån ett uphovsrättsligt formulerat tillstånd, en licens, som formuleras i varje enskilt fall och bygger på en överenskommelse mellan Svenska kyrkan och uphovsrättsinnehavaren.

En annan förutsättning eller fråga är om Svenska kyrkan kan få en överlåtelse eller upplåtelse av varje enskilt verk i psalmboken. En överlåtelse innebär att Svenska kyrkan äger verket i sin helhet. En upplåtelse/licens betyder däremot att verket endast får användas till de utnyttjanden som täcks av det enskilda avtalet. Det första

alternativet, överlåtelse, har fördelen att Svenska kyrkan fritt kan använda verket även utanför Psalmboken. Detta innebär till exempel att verken kan användas i gudstjänst-agendor utan att särskild ersättning utgår. Det andra alternativet är en upplåtelse/licens. Det är här särskilt viktigt att avtalen med upphovspersonen fastställer exakt vilka rättigheter som täcks. Det vanligaste är att upphovspersonerna upplåter sina verk.

Ännu en förutsättning eller fråga rör vad som är rimlig kostnad. Den svenska psalmboken skapades under andra förutsättningar än de som ligger till grund för dagens revision. Dels utgjorde Svenska kyrkan en del av staten, dels var digitala förfoganden inte aktuella. Psalmboken utgavs endast som tryckt bok. Nuläget ser annorlunda ut. Sammantaget kan sägas att psalmbokens innehåll kommer att påverkas av vilka tillstånd som Svenska kyrkan kan erhålla.

Kyrkostyrelsen skriver att alla dessa förutsättningar och upphovsrättsliga frågor spelar in i hur Svenska kyrkan kan tillgängliggöra psalmer digitalt och i andra format än genom endast den tryckta boken.

Kyrkoordningen om kyrkans böcker och användningen av psalmboken

Enligt 10 kap. 2 § punkt 2 kyrkoordningen åligger det kyrkomötet att fatta beslut om Svenska kyrkans böcker. I 18 kap. 1 § räknas Svenska kyrkans gudstjänstböcker upp: Bibeln, Den svenska kyrkohandboken, Den svenska psalmboken, Den svenska evangelieboken och En liten bönbok. Dessa ska som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära antas av kyrkomötet. Bestämmelsen i kyrkoordningens 18 kap. 4 § innebär att psalmer i Den svenska psalmboken får bytas ut mot andra psalmer eller församlingssånger om den präst som leder gudstjänsten och den tjänstgörande kyrkomusikern är ense.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Digital tillgänglighet och upphovsrätt till kyrkliga böcker

Frågan om digital tillgänglighet och upphovsrätt till texter och musik i psalmboken har behandlats vid ett flertal tillfällen av kyrkomötet. I motion 2010:58 argumenterades för att det bör vara en målsättning att alla kyrkliga böcker på sikt disponeras fritt av Svenska kyrkan. Motionären menade att texter och tonsättningar bör bli föremål för förhandling om ersättning innan böckerna beslutas av kyrkomötet, inte efter det att detta har skett.

Två motioner (2008:1, 2008:56) som inkom till 2008 års kyrkomöte rörde likartade frågor och de behandlades av kyrkolivsutskottet. I sitt betänkande (KI 2008:16) gav utskottet bakgrundsinformation angående såväl upphovsrätten som Svenska kyrkans avtal med Bonus presskopier. Bland annat noterade utskottet följande:

Det är mycket ovanligt att upphovsmannen avsäger sig sin upphovsrätt och därmed sin ersättning. På samma sätt är det mycket ovanligt att den som lever av sitt skapande godkänner en engångsersättning, i synnerhet inom områden som skönlitteratur, dikter och musik. Det kan däremot förekomma att exempelvis icke professionella skribenter accepterar en engångsersättning. Att bedöma engångsersättningens storlek är svårt, då man ska bedöma värdet av verket i framtiden.

Mot bakgrund av detta konstaterade utskottet i sina överväganden: ”Utskottet ser inte någon möjlighet för Svenska kyrkan att lösa ut alla copyrightinnehavare, utan vill värna om författares och tonsättares rättigheter till skälig ersättning för sitt arbete.” Utskottet noterade också, med anledning av motion 2008:56, att samtal pågick med Verbum med målet att nå en lösning där stora delar av materialet i de kyrkliga

böckerna, med hänsyn taget till upphovsrättslagen, skulle bli tillgängligt digitalt. I sina överväganden sade sig utskottet vilja göra kyrkostyrelsen uppmärksam på ”den situation som råder idag vad gäller upphovsrätten och Svenska kyrkans böcker, så att rättighetsfrågan tas i beaktande då dessa böcker ses över”. Som svar på en fråga (2009:17), vid 2009 års kyrkomöte, meddelades att samtal med Verbum alltjämt pågick i syfte att göra psalmboken digitalt tillgänglig på Svenska kyrkans intranät.

Kyrkomötet 2011 gav kyrkostyrelsen uppdraget (KmSkr 2011:10) att verka för att den svenska psalmskatten görs tillgänglig på Svenska kyrkans hemsida. Detta arbete har fortsatt och finns närmare beskrivet i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6 (sidorna 3, 5–7).

Psalmen Fädernas kyrka

Psalmen Fädernas kyrka och dess plats i psalmboken har behandlats vid ett flertal tillfällen av kyrkomötet: 2003 (motion 2003:57, G 2003:4, Ln 2003:11y), 2016 (motion 2016:78, G 2016:7) samt 2017 (motion 2017:152). Gudstjänstutskottet har vid samtliga tillfällen föreslagit att motionen skulle avslås. Vid behandlingen av motionen om psalmen har gudstjänstutskottet 2016 och 2017 hänvisat till läro-nämndens yttrande 2003:11y. Som del av motiveringen har det betonats att Svenska kyrkan är del av den världsvida kyrkan och att nationsgränser inte är bärande för kyrkans identitet. Kyrkomötet har beslutat enligt utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att bifalla kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:54.
3. Kyrkomötet beslutar att motion 2021:95 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:98.

Utskottet betonar vikten av flera av de perspektiv som omnämns i skrivelsen, bland annat de ekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna, ekumeniska och internationella aspekter, att revisionsarbetet inkluderar externa experter samt att psalmbokens roll som kulturbärare i kyrka och samhälle tydligt tas tillvara. Utskottet anser det också vara av vikt att normkritiska perspektiv beaktas, vad gäller såväl innehåll som organisationens sammansättning, för att visa på kyrkans mångfald. Barn och ungas representation är särskilt viktig. Utskottet vill även uppmärksamma kyrkostyrelsen på vad som saknas i nuvarande psalmbok och hur det kan beaktas i kommande revision, såsom psalmer i kris och katastrof, fler psalmer för kyrkliga handlingar samt fler kyrkoårsanknutna psalmer.

I fråga om motion 2021:54 föreslår utskottet avslag och konstaterar att det som motionärerna föreslår skulle innebära låsta positioner genom att binda sig till endast en form av upphovsrätt samt att det kan påverka det ekumeniska arbetet, eftersom trossamfundet Svenska kyrkan då skulle äga verken. I fråga om motion 2021:95 anser utskottet att motionen är besvarad i och med det arbete som redan utförts inom ramen för revision av psalmboken, såsom det redogörs för i skrivelsen och i förstudien. Angående motion 2021:98 föreslår utskottet avslag i enlighet med tidigare kyrkomötesbeslut och tillägger att det skulle innebära att binda upp kommande revision att redan nu besluta om vilka psalmer som ska ingå.

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Karin Tillberg, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Gunilla Bengtsson, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Elise Solberg, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Carola Norén, Sandra Ryström Signarsdotter, Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot gudstjänstutskottets beslut att anse motion 2021:95 besvarad till förmån för att tillstyrka nämnda motion.

Psalmboken finns i många svenska hem och är en fysisk illustration av hur integrerad kyrkans liv och lära är med den svenska folkkulturens. För mig är det i den process som nu tagit vid med en ny version av psalmbok, viktigt att stor hänsyn tas till kontinuitet, kristen tro och tradition och hänsyn och respekt för det musikaliska arvet och samspel med 1986 års psalmbok, så att dessa på ett lyhört och välsmort sätt kan stå i armkrok med varandra och upprätthålla igenkänning och identifikation varhelst i landet man befinner sig och att enhetskyrkan inte tunnans ut mer än vad som redan riskerats med den nya kyrkohandboken. Utskottet menar att motionen ska anses besvarad, jag menar att det finns en stor risk för en allt för progressiv utgångspunkt i arbetet vilket vore förödande för vår gemensamma kyrkas framtid.

Alexander Christiansson

Reservation 2

Jag reserverar mig mot gudstjänstutskottets beslut att avslå motion 2021:98 till förmån för att tillstyrka nämnda motion.

Psalmen Fädernas kyrka är, av många, en uppskattad och saknad psalm. En psalm som symboliserar en kärlek till kyrkan och vår gemenskap på ett varmt sätt. Utskottet väljer att avslå motionen vilket är beklagligt. Jag menar att Svenska kyrkan ska vara en folkkyrka och då är kärleken till kyrkan, alla människor och fosterlandet något som förenar till skillnad från den splittrade utveckling som vi dessvärre ser allt mer av i vårt sekulära och progressiva land idag. Vi tror på Gud och det glada evangeliet och då är sammanhållning och gemenskap ett fundament som kyrkan ska uppmuntra. Därför önskar jag psalmen tillbaka till vår psalmbok.

Alexander Christiansson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:3y

Revision av psalmboken

Läronämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6 Revision av psalmboken samt motionerna 2021:54, 2021:95 och 2021:98

I läronämndens yttrande 2016:4y Revision av Den svenska psalmboken står:

Läronämnden konstaterar att Den svenska psalmboken hör till kyrkans gudstjänstböcker och är ett uttryck för kyrkans tro, bekännelse och lära (kyrkoordningen 18 kap. 1 §) [...] När ett förslag till reviderad psalmbok föreligger ska detta behandlas av Läronämnden (kyrkoordningen 11 kap. 17 § punkt 2).

Motsvarande behandling i läronämnden ska ske också innan nya psalmer antas av kyrkomötet.

I psalmboksarbetet behöver den svenska psalmtraditionen och de dokument som Svenska kyrkan bejakat efter 1986 tas i beaktande.

Utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära har läronämnden ingenting att erinra mot direktiven i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:6.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.

Margarethe Isberg har deltagit i nämndens överläggningar men var inte närvarande vid beslutstillfället.

Kyrkomötet
Ekumenikutskottets yttrande 2021:2y

Revision av psalmboken

Till gudstjänstutskottet

Ekumenikutskottets yttrande över KsSkr 2021:6 Revision av psalmboken

Ekumenikutskottet uppskattar möjligheten att få yttra sig över ekumeniska aspekter på framtida psalmboksrevision. Utskottet finner den ekumeniska ansats som ledde fram till den gemensamma delen (1–325) i *Den svenska psalmboken* 1986 ytterst värdefull och värd att vårda och bygga vidare på. Denna gemensamma del uppfattades då som en stor ekumenisk landvinning; det vore ett bakslag för ekumeniken om denna går om intet. Inte heller ska igenkännandets betydelse underskattas.

Utskottet instämmer i värdet av att den världsvida kyrkan utgör en röd tråd i psalmboken, och att ekumeniska perspektiv behöver beaktas i både spåret *Nya psalmer* och i spåret *Revision av Den svenska psalmboken* 1986. Utskottet finner det intressant att också pröva tanken på att ta in sånger med ursprung i andra religiösa sammanhang, så länge de är förenliga med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Utskottet menar att bred medverkan i psalmboksarbetet är eftersträvansvärd och att Svenska kyrkan därför bör överväga att inbjuda såväl Eumeniakyrkan som andra intresserade kyrkor till att delta både i arbetet med eventuell revision av nuvarande psalmbok och i arbetet med att utarbeta tillägg med nya psalmer.

Digitalt sammanträde den 6 oktober 2021

På ekumenikutskottets vägnar

Katarina Glas, ordförande

Magnus Evertsson, sekreterare

Beslutande: Katarina Glas, ordförande, Gun Eriksson, Agneta Brendt, Klas Corbelius, Christian Bonde, Celina Falk, Ulla Birgersdotter, Karin Nodin, Jan Wahn, Marcus Lagerroos, Jerker Schmidt, Madelaine Erlandsson, Anders Nihlgård, Anders Novak och Anki Erdmann.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Erik Vikström, Britas Lennart Eriksson, Roland Samuelsson, Lars Rande, Stig Axelsson, Erik Ringheim, Malin Attervåg, Niklas Larsson, Inger Fredriksson, Emilia Persson, Gunilla Eldebro, Birgitta Axelsson Edström och Caroline Åkerhielm.

Biskop Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2021:2

Kyrkohandboken i översättning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska och motion 2021:56, Kyrkohandbok på flera språk. I skrivelsen föreslås kyrkomötet besluta att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval användas i Svenska kyrkan. Utskottet gläder sig åt att få besluta om och välkomna ytterligare översättningar av Kyrkohandbok del I för Svenska kyrkan i urval och konstaterar att arbetet är väl utfört. Utskottet föreslår att skrivelsen ska bifallas.

I motion 2021:56 föreslår motionären att Svenska kyrkans kyrkohandbok översätts till de språk på vilka det idag finns församlingsgrupper inom Svenska kyrkans församlingar, som farsi, arabiska, tigrinja, swahili, amhariska, somaliska m. fl. Genom den utredning som nämns i bakgrundsbeskrivningen finner utskottet att motionen ska anses besvarad.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. anta kyrkostyrelsens förslag att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval enligt bilaga 2 användas i Svenska kyrkan,
2. motion 2021:56 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Skrivelsens förslag

Kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5, Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska

Kyrkomötet beslutar att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval enligt bilaga 2 användas i Svenska kyrkan.

Motionens förslag

Motion 2021:56 av Erik Johansson, Kyrkohandboken på flera språk

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att Svenska kyrkans kyrkohandbok översätts till de språk på vilka det idag finns församlingsgrupper inom Svenska kyrkans församlingar, som farsi, arabiska, tigrinja, swahili, amhariska, somaliska m.fl.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 och motion 2021:56 i Ln 2021:2y, *bilaga 1*.

Yttrande från kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 i Kn 2021:3y, *bilaga 2*.

Bakgrund

I skrivelse KsSkr 2021:5 lägger kyrkostyrelsen fram en översättning av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan, del I, i urval på engelska, franska, spanska och tyska, för beslut i kyrkomötet. I skrivelsen redogörs för principerna för urvalet, hur arbetet med översättning och teologisk granskning har gått till, vilka språkliga och teologiska överväganden som gjorts samt redigeringsprinciper. Översättningens konsekvenser för barn behandlas också.

Kyrkostyrelsen fastställde den 14 juni 2012 att den nationella nivån ”svarar för att Svenska kyrkans böcker finns tillgängliga på de språk som används i gudstjänster och kyrkliga handlingar samt att influenser från olika språk och traditioner tas tillvara i arbetet med att utveckla Svenska kyrkans gudstjänstliv och böcker”. Kyrkostyrelsen beslutade (KS 2019–0057 § 9) att utdrag ur kyrkohandboken skulle översättas till engelska, franska, spanska, tyska.

Syftet med översättningen är en översättning som ska fungera väl i Svenska kyrkans gudstjänstliv både i församlingar i Sverige och i Svenska kyrkan i utlandet. Översättningen består av handboken i urval, så att en fullständig högmässa ska kunna firas och att de kyrkliga handlingarna dop, konfirmation, vigsel och begravning kan firas fullt ut. Översättningen ska ses som ett komplement till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I på svenska. Då översättningarna är gjorda för att användas av gudstjänstledare som är väl införstådda med det svenska språket och med Svenska kyrkans gudstjänsttradition har de inledande texterna utelämnats och samtliga löpande anvisningar är på svenska.

I enlighet med regleringen i 18 kap. 8 § kyrkoordningen beslutar kyrkomötet om vilka översättningar till andra språk av Svenska kyrkans gudstjänstböcker som får användas i Svenska kyrkan. I 57 kap. 5 §, punkt 2 kyrkoordningen står det att det pastorala programmet ska behandla församlingens verksamhet på de andra språk än svenska som behöver användas för att församlingen ska kunna fullgöra sin grundläggande uppgift. Kyrkostyrelsen föreslår att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval enligt bilaga 2 användas i Svenska kyrkan.

Översättning till ytterligare språk

Översättningar av kyrkohandboken till de officiella minoritetsspråken, finska, nord-, lule-, och sydsamiska samt meänkieli (2019) och romska (2020) har redan genomförts och antagits av kyrkomötet.

Kyrkostyrelsen fattade 2019 beslut (KS 2019–0057 § 9) att utdrag ur kyrkohandboken skulle översättas till engelska, franska, spanska, tyska och även arabiska, att utreda frågan om ytterligare språk kan vara aktuella för översättning och att anta principer för översättningar till andra språk då översättning innebär ett omfattande

tolkningsarbete och ställningstaganden. Principer har tagits fram och utgår från att gudstjänst ska kunna firas och evangelium kunna höras på det egna språket och människor ska uppleva sig delaktiga i gudstjänstfirandet. Arbetet med att utreda, bedöma och göra avvägningar vad gäller översättningar till arabiska och andra språk pågår fortfarande.

Gudstjänstutskottet skrev i sitt betänkande 2020:1 som behandlade KsSkr 2020:6 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på romska att översättning av bekännelse-dokument medför ”ett framåtblickande vad gäller vilkas röster och erfarenheter som bidrar till kyrkan och ett utbredande av Guds rike. Därför vill utskottet också betona vikten av att arbetet med hur dessa översättningar fortsättningsvis kan användas, genom utbildningssatsningar och metodmaterial.”

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att anta kyrkostyrelsens förslag att från och med 1 januari 2022 får översättningen av Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I till engelska, franska, spanska och tyska i urval enligt bilaga 2 användas i Svenska kyrkan.
2. Kyrkomötet beslutar att motion 2021:56 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Utskottet gläder sig åt att få besluta om och välkomna ytterligare översättningar av kyrkohandbok del I för Svenska kyrkan i urval och konstaterar att arbetet är väl utfört. Angående läronämndens yttrande har utskottet, genom samtal med handläggare, försäkrat sig om att innebörden i orden ”förbön vid begravning”/”begravningsbön” är omhändertagna givet de olika språkområdenas särart.

I fråga om motion 2021:56 anser utskottet att intentionen är god men att motionen bör anses vara besvarad, bland annat genom den utredning som omnämns i bakgrundsbeskrivningen.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Gunilla Bengtsson, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Elise Solberg, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Carola Norén, Sandra Ryström Signarsdotter, Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:2y

**Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska,
franska, spanska och tyska**

Läronämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska och motion 2021:56

I linje med sina tidigare yttranden (Ln 2002:2y, 2004:1y, 2005:7y, 2019:5y) vill läronämnden uttrycka stor tillfredsställelse och glädje över att Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I nu i urval finns tillgänglig på engelska, franska, spanska och tyska. Detta är ett viktigt uttryck för att Svenska kyrkan är flerspråkig och möjliggör för fler att fira gudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning på språk som är tillgängliga för många. Översättningar till fler språk är möjliga ur läromässig synvinkel.

Läronämnden konstaterar att det är den svenskspråkiga versionen av kyrkohandboken som är normativ för Svenska kyrkan, men bejakar att den genom översättning, tolkning och kontextuella anpassningar har gjorts tillgänglig på ytterligare språk.

Läronämnden ser med tillfredsställelse på att översättningarna eftersträvat ett inkluderande språkbruk.

Läronämnden menar att det av anvisningarna bör framgå att även den nicenska trosbekännelsen kan användas.

Läronämnden konstaterar att det finns en viss risk för ett teologiskt missförstånd gällande rubriken ”förbön” i stället för ”begravningsbön” i begravningsgudstjänsten, som aktualiseras av översättningarna. Teologiskt är det viktigt att skilja mellan bön som uttrycker tacksamhet för den dödes liv och omsorg om de sörjande, och bön som är en förbön för den döde, vilket är främmande för evangelisk-luthersk tradition.

Läronämnden konstaterar också att det i 24 kap. 2 § kyrkoordningen anges: ”Begravningsgudstjänsten ska innefatta överlåtelse och begravningsbön.” Läronämnden noterar diskrepansen mellan 2017 års Kyrkohandbok för Svenska kyrkan och kyrkoordningens formulering.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winnige.

Margarethe Isberg har deltagit i nämndens överläggningar men var inte närvarande vid beslutstillfället.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2021:3y

**Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska,
franska, spanska och tyska**

Kyrkorättsnämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan på engelska, franska, spanska och tyska

Kyrkorättsnämnden ska enligt 4 kap. 1 a § i kyrkomötets arbetsordning utöver att yttra sig över förslag till ändringar i kyrkoordningen även yttra sig över förslag till ändringar i andra bestämmelser som beslutas av kyrkomötet. Förslaget i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5 är att se som förslag till beslut om bestämmelser och enligt praxis blir beslut av detta slag utfärdade som bestämmelser i serien Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB).

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot förslaget i kyrkostyrelsens skrivelse 2021:5.

Digitalt sammanträde den 8 september 2021

På kyrkorättsnämndens vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Närvarande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Mattias Benke, Stig Eriksson, Anna-Lena Järvstrand, Bengt Kjellgren, Manilla Nordanstig, Mats Törnered och biskop Eva Nordung Byström.

Kyrkomötet
Gudstjänstutskottets betänkande 2021:3

Begravningsgudstjänster på lördagar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:1 om begravningsgudstjänster på lördagar. Motionären föreslår att kyrkostyrelsen ska genomföra en undersökning om förekomsten av lördagsbegravningar och erfarenheter av dessa samt med anledning av undersökningsresultatet överväga en rekommendation till församlingar att i begränsad omfattning erbjuda lördagsbegravningar. Utskottet konstaterar att frågan om begravningsstider är en pastoral fråga som ska lösas lokalt. Eftersom begravning på lördagar redan förekommer anser utskottet inte heller att någon utredning ska utföras. Utskottet föreslår därför att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:1.

Motionens förslag

Motion 2021:1 av Lars-Ivar Ericson, Begravningsgudstjänster på lördagar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en undersökning om förekomsten av lördagsbegravningar och erfarenheter av dessa samt med anledning av undersökningsresultatet överväga en rekommendation till församlingar att i begränsad omfattning erbjuda lördagsbegravningar.

Bakgrund

Begravning i Svenska kyrkan

Svenska kyrkan är på statens uppdrag huvudman för begravningsverksamheten i hela landet utom Stockholms stad och Tranås kommun. Uppdraget innebär bland annat att ansvara för att tillhandahålla gravplats, gravsättning, kremering och lokal för begravningsceremoni.

2009 gjordes en statlig utredning om begravningsverksamheten, där det bland annat konstaterades att tiden mellan dödsfall och gravsättning ökar. Utredningen konstaterar att den genomsnittliga tiden mellan dödsfall och begravning har ökat och att orsaken till detta har att göra med såväl de anhörigas önskemål om dag för gudstjänsten som tillgången till viss präst och viss kyrka. Enligt en enkät från 1997, som presenteras i utredningen, genomfördes 37 procent av begravningarna på fredagar, 6 procent på lördagar och 1 procent på söndagar. 2011 kom ytterligare en utredning om begravning, *Begravning 2011*, som beställdes av Rådet för begravningsfrågor,

bildat av Svenska kyrkan, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund, i form av en enkätundersökning. Där efterfrågades bland annat om möjligheten till begravningsgudstjänst på lördagar och söndagar och flera av de svarande uttrycker önskemål om detta. Under 2020 påbörjades ett utredningsarbete om begravningsleden på enheten för forskning och analys vid kyrkokansliet i Uppsala.

2006 utkom *Begravningen – ett brev från Svenska kyrkans biskopar*, där biskoparna påminner om kyrkans uppdrag och bland annat säger:

Det är församlingens ansvar att möta människor med omsorg, kärlek, respekt och tålmod. Här bereds plats för frågorna, tid för sorgen, hjälp och stöd till reflektion, trostolkning och livstydning. Genom att möta den sörjande och ta hela människan på allvar visar kyrkan på Guds närvaro.

Begravningsgudstjänsten hör till församlingsverksamheten och är en viktig del i det pastorala arbetet. Den är ett av de tillfällen då kyrkans medarbetare möter flest kyrkotillhöriga. I kyrkoordningen finns också omnämnt på flera ställen att det är kyrkoherden som har det yttersta ansvaret i fråga om tillsyn av begravningsverksamheten.

Kyrkoordningen

I kyrkoordningens 24:e kapitel finns bestämmelser om begravning. I det kapitlet omnämns bland annat vem som har rätt till begravningsgudstjänst (1 a §) och vem som leder begravningsgudstjänsten (5 §). Det finns inte specificerat i någon bestämmelse vilken dag en begravningsgudstjänst bör eller kan ske. Inte heller övriga kyrkliga handlingar har någon sådan reglering.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Under kyrkomötet 2010 togs en liknande motion upp (2010:57). Där föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att vidta åtgärder för att öka församlingarnas benägenhet att förlägga begravningsgudstjänster till veckans alla dagar. Gudstjänstutskottet (G 2010:09) betonade vikten av att det i församlingarna finns flexibilitet och lyhördhet för människors önskemål. Samtidigt konstaterade utskottet att detta är en pastoral fråga som ska lösas lokalt och föreslog därför kyrkomötet att avslå motionen. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:1.

Utskottet konstaterar, i likhet med vad utskottet gjorde 2010, att frågan om begravningsstider är en pastoral fråga som ska lösas lokalt och inte något som kyrkomötet ska besluta om. Eftersom begravning på lördagar redan förekommer anser utskottet att någon utredning inte ska utföras. När begravningar på lördagar inte förekommer har ofta resonemangen föregåtts av arbetsrättsliga överväganden.

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Karin Tillberg, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Gunilla Bengtsson, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Elise Solberg, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Carola Norén, Sandra Ryström Signarsdotter, Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2021:4

Pingsten och midsommardagen

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:65 Pingsten och midsommardagen. Motionären föreslår att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att annandag pingst återigen blir allmän helgdag de år 6 juni inträffar på lördag eller söndag och att midsommardagen åter blir en högtidsdag: den helige Johannes döparens dag eller midsommardagen och att söndagen efter midsommardagen firas som aktuell trefaldighetssöndag, samt att naturens och nådens ljus ska vara tema för den helige Johannes döparens dag/midsommardagen.

Utskottet konstaterar att Den svenska evangelieboken och kyrkoåret ger anvisningar för att kyrkans högtider firas såväl vardag som civila helgdagar när det finns åtskillnad mellan kalenderår och kyrkliga högtidsdagar. Utskottet menar att evangelieboken bör ses som en helhet och således är det olämpligt att förändra enskilda söndagens teman.

Utskottet föreslår att motionen ska avslås i sin helhet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2021:65 punkt 1,
2. avslå motion 2021:65 punkt 2,
3. avslå motion 2021:65 punkt 3.

Motionens förslag

Motion 2021:65 av Fredrik Sidenvall, Pingsten och midsommardagen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. verka för att annandag pingst återigen blir allmän helgdag de år 6 juni inträffar på lördag eller söndag,
2. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att midsommardagen åter blir en högtidsdag: den helige Johannes döparens dag eller midsommardagen och att söndagen efter midsommardagen firas som aktuell trefaldighetssöndag,
3. återkomma till kyrkomötet med ändringar i Den svenska evangelieboken som innebär att naturens och nådens ljus är tema för den helige Johannes döparens dag/midsommardagen.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2021:65 i Ln 2021:9y, *bilaga*.

Bakgrund

Kyrkans helgdagar

Kyrkoårets söndagar visar både på vilka kristna högtider som är centrala i den världsvida kyrkan och vilka högtider som är specifika för den svenska kristenheten och Svenska kyrkan. Vilka av dessa som även är allmänna arbetsfria helgdagar visar på Sveriges historia som en kristen majoritetskultur samt vilka dagar som hos gemene person varit viktiga. Detta förklarar midsommardagens ställning som kyrklig högtid. Innan nuvarande evangeliebok var midsommardagen inte en egen dag utan delades med Johannes döparens dag. I och med evangelieboken 2002 delades dessa två firningsämnen upp på två dagar. I och med detta skiljer sig Svenska kyrkan åt från stora delar av den världsvida kyrkan som enbart firar Johannes döparens dag.

Riksdagen beslutade den 1 december 2004 att nationaldagen den 6 juni blir allmän helgdag från och med 2005. Beslutet innebar också att annandag pingst från och med 2005 inte längre är en allmän helgdag i Sverige. Pingsten är en av kyrkans centrala högtider, tillsammans med påsk och jul. Däremot har den inte kvar samma ställning hos befolkningen som den tidigare haft, vilket märks bland annat genom att pingstafton inte längre är den självklara vigselfdagen och konfirmationsdagen som tidigare. Pingstens förändrade status som storhelg kan därmed sägas bero på andra faktorer än annandagens ställning som arbetsfri allmän helgdag, även om det kan vara en bidragande orsak. Förändringen befarades dock även vid diskussionen inför beslut om Den svenska evangelieboken och namnet på kyrkoårets söndagar, i betänkande G 2002:1. Ett förslag om att byta ut namnet söndagen före pingst mot sjunde söndagen i påsktiden avslogs med följande motivering: ”För att motverka en försvagning av pingstens karaktär av att vara en av kyrkans stora helger menar utskottet att namnet skall vara söndagen före pingst.” Läronämnden har anfört att kyrkoår och borgerligt helgdagsår inte behöver sammanfalla (Ln 2012:1y).

Kyrkoordningen

I kyrkoordningen står inte kyrkoårets söndagars rubriker och tema utskrivna. Däremot står det när kyrkoårets helg- och högtidsdagar infaller (28 kap. 1 §).

Tidigare behandling i kyrkomötet

Midsommardagen och den helige Johannes döparens dag

Midsommardagen och den helige Johannes döparens dag har behandlats vid flera tillfällen av kyrkomötet. Tydligast återfinns det i gudstjänstutskottets betänkande G 2002:1 inför beslut i kyrkomötet 2002 om Den svenska evangelieboken. Läronämnden bejakade i sitt yttrande (Ln 2002:1y) den förändring av teman för midsommardagen och söndagen efter midsommardagen som kyrkostyrelsens förslag till evangeliebok innebar (KsSkr 2002:4). Läronämnden menade också att det var motiverat att benämna söndagen efter midsommardagen den helige Johannes döparens dag, då en helgdag som framhäver ämnet skapelsen svarar mot den specifikt svenska kontexten medan en särskild dag för Johannes döparen står i samklang med allmänkyrklig tradition. Gudstjänstutskottet föreslog kyrkomötet besluta att midsommardagen firas den lördag som infaller under tiden 20–26 juni och den helige Johannes döparens dag firas den söndag som infaller efter midsommardagen och kyrkomötet följde utskottets förslag.

Kyrkostyrelsen föreslog i samma skrivelse (KsSkr 2002:4) att midsommardagens tema skulle vara Skapelsen. Med anledning av förslaget hade en motion inlämnats 2002:137, i vilken det föreslogs att midsommardagen skulle behålla temat Skapelse och frälsning. Gudstjänstutskottet ställde sig bakom kyrkostyrelsens förslag och

kyrkomötet beslutade enligt det. Kyrkostyrelsens förslag var att söndagen efter midsommardagen skulle heta söndagen efter midsommardagen och ha tema Johannes döparens födelse. I en annan motion 2002:119 föreslogs att söndagen efter midsommardagen skulle heta den helige Johannes döparens dag. Gudstjänstutskottet följde läronämndens yttrande och föreslog att söndagen efter midsommardagen skulle ha tema Johannes döparens dag, men tillstyrkte också förslaget att tydligare markera Johannes döparen genom att ge söndagen efter midsommardagen namnet den helige Johannes döparens dag, med temat Den Högstes profet, vilket kyrkomötet beslutade.

Gudstjänstutskottet behandlade i sitt betänkande 2004:3 motion 2004:12 i vilken det föreslogs ändringar i kyrkoordningen avseende tidpunkten för när bland annat midsommardagen skulle infalla. I betänkandet står: ”utskottet vill dock peka på att förslagen rörande placeringen av *midsommardagen* och *alla helgons dag* förutsätter ändringar i lagen (1989:253) om allmänna helgdagar och därför inte kan beslutas av kyrkomötet”. Motionen avsågs därför av utskottet och kyrkomötet följde det beslutet.

Den typ av förslag som föreslås i årets motion 2021:65, punkt 2 och 3 har inte diskuterats tidigare.

Annandag pingst

Annandag pingst har behandlats vid ett flertal tillfällen av kyrkomötet. Framför allt precis innan och precis efter riksdagens beslut 2004 att nationaldagen den 6 juni blev allmän helgdag och annandag pingst därmed från och med 2005 inte längre är en allmän helgdag i Sverige.

I gudstjänstutskottets betänkande G 2004:4 över motion 2004:44 om annandag pingst avsåg gudstjänstutskottet motionens förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda och överväga vilka konsekvenser för gudstjänstlivet en förändring av helgdagsfirandet bör få. Utskottet tillstyrkte dock förslaget som också fanns i motionen att uppdra till kyrkostyrelsen att hos regeringen skyndsamt hemställa om att annandag pingst även fortsättningsvis skulle vara allmän helgdag och att, för det fall en nuvarande helgdag måste tas bort, skulle detta vara Kristi himmelfärds dag. Det ges ingen utförligare motivering till varför annat än att pingsten ansågs vara en centralare högtid.

I gudstjänstutskottets betänkande G 2005:4 behandlades motion 2005:4 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att anhålla hos regeringen att annandag pingst åter ska bli allmän och arbetsfri helgdag. Gudstjänstutskottet föreslog att motionen skulle avslås och menade att Sveriges kristna råd bör föra denna typ av frågor gentemot riksdag och regering, då pingstens status angår hela den svenska kristenheten. Kyrkomötet följde utskottets förslag till beslut.

I gudstjänstutskottets betänkande 2006:3 över motion 2006:27 lyftes frågan än en gång om att anhålla hos regeringen att återinföra annandag pingst som allmän helgdag. Gudstjänstutskottet hänvisade till föregående års diskussion samt till att uppdraget var fullgjort genom att företrädare för kyrkostyrelsen uppvaktat riksdagens konstitutionsutskott i ärendet den 11 november 2004. I enlighet med utskottets förslag avsåg kyrkomötet motionen. Riksdagens beslut innebar att annandag pingst kom att upphöra som allmän helgdag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:65.

Utskottet konstaterar att Den svenska evangelieboken och kyrkoåret ger anvisningar för att kyrkans högtider firas såväl vardag som civila helgdagar när det finns åtskillnad mellan kalenderår och kyrkliga högtidsdagar.

Utskottet menar att evangelieboken bör ses som en helhet och således är det olämpligt att förändra enskilda söndagars teman.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:65 ska avslås i sin helhet.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Anna Cöster, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Gunilla Bengtsson, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Elise Solberg, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Carola Norén, Sandra Ryström Signarsdotter, Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson och Eva Kyrk.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2021:9y

Pingsten och midsommardagen

Läronämndens yttrande över motion 2021:65

Läronämnden hänvisar till sina tidigare yttranden. I läronämndens yttrande 2002:1y över Den svenska evangelieboken skrev nämnden:

På en punkt har en större förändring gjorts. Midsommardagen kommer att handla om skapelsen, medan söndagen efter midsommardagen blir Johannes döparens dag. Det finns flera skäl för en sådan förändring. Förslaget innebär att såväl skapelsetemat som Johannes döparens viktiga frälsningshistoriska roll görs rättvisa i läsningar och predikan. Läronämnden konstaterar att en helgdag som särskilt framhäver skapelsen är en nyhet. Förslaget svarar mot den specifika svenska kontexten. En särskild dag för Johannes döparen står i samklang med allmänkyrklig tradition. I anslutning till Mot 2002:119 är det därför motiverat att välja rubriken ”Den helige Johannes döparens dag”.

Dessutom anförde läronämnden i sitt yttrande Ln 2012:1y följande:

Liksom i tidigare yttranden, Ln 1994:506 och Ln 1995:510, konstaterar Läronämnden att kyrkoårets grundstruktur tillhör det allmänkyrkliga arvet. Samtidigt som det inte finns någon given utformning av kyrkoåret och det har undergått förändringar, är det inte likgiltigt hur det utformas. Kyrkoår och borgerligt helgdagsår behöver inte sammanfalla.

Uppsala den 27 augusti 2021

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Thomas Petersson, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Göran Eidevall, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winnige.

Margarethe Isberg har deltagit i nämndens överläggningar men var inte närvarande vid beslutstillfället.

Kyrkomötet Gudstjänstutskottets betänkande 2021:5

Gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:63 om gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken. Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att definitionen av begreppet gudstjänst utvidgas och kompletteras så att kyrkomusikens betydelse och uppgift visavi gudstjänsten inskräps och tydliggörs. Utskottet är positivt till motionärens intention, men menar att det inte är lämpligt att ge uttryck för denna i kyrkoordningen. Dock önskar utskottet ett fortsatt samtal inom kyrkans alla nivåer om musikens och andra kulturella uttrycks betydelse för och plats i gudstjänsten. Utskottet föreslår att motionen ska avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:63.

Motionens förslag

Motion 2021:63 av Sven Milltoft, Gudstjänstbegreppet och kyrkomusiken

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att definitionen av begreppet gudstjänst utvidgas och kompletteras så att kyrkomusikens betydelse och uppgift visavi gudstjänsten inskräps och tydliggörs.

Bakgrund

Musikens plats i församlingens grundläggande uppgift

Musikens plats i kyrkans verksamhet är en mycket central fråga, vilket också märks i de många dokument som författats om detta. I dokumentet Svenska kyrkans plattform för musik, beslutat av kyrkostyrelsen i maj 2018, beskrivs syftet med plattformen: ”att bidra till att musikens funktion är tydligt artikulera för att pastorala och musikaliska ställningstaganden på bästa sätt ska kunna bidra i församlingens grundläggande uppgift *där musiken ingår i alla dimensioner*” (s. 2). Vidare uttrycks det, på sidan 2:

I kyrkoordningens portalparagraf framhålls att ”Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, [...] gestaltas i gudstjänst och liv.” Kyrkans musik är därmed en integrerad del av kyrkans hela liv och verksamhet. Detta kommer till uttryck i gudstjänsterna där musiken är en omistlig del av

församlingens gestaltande av kyrkans tro. Det märks också i kyrkliga handlingar, körliv och konserter och mångfalden av möten i vardagen.

I utredningen *Kyrkan mitt i musiklivet* (SKU 2003:3) konstateras det att kyrkoordningen inte nämner särskilt mycket om innehållet i den enskildes kristna liv eller på ett specificerat sätt vad kyrkans verksamhet innehåller. Kyrkoordningen behandlar i stället ”främst kyrkans institutionella sida” (s. 34). I utredningen föreslås inte heller att detta ska ändras, utan att till exempel konsertverksamheten ska lyftas på andra sätt, bland annat genom särskilda arrangörstöd samt genom egen kategori i statistikrapporteringen.

Precis som det betonas i föreliggande motion och som också nämns på flera andra ställen är musiken ett språk genom vilket tro kan artikuleras och beskrivas ordlöst. Musiken är ett redskap för evangeliet; ”musiken är en del av evangeliets levande röst (*viva vox evangelii*) som ska kunna höras och förstås” (Musikplattformen, s. 1). Med hjälp av denna typ av resonemang går det att förstå musikens roll i gudstjänsten på samma sätt som förkunnelsen: två språk som förmedlar evangeliets budskap men som därmed inte behöver specificeras för att deras plats ska förstås och uppskattas.

I såväl 4 § lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan som 2 kap. 1 § och inledningstexten till andra avdelningen i kyrkoordningen anges att församlingens grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Preciseringar av uppgiften har efterfrågats i flera sammanhang och under utarbetandet av kyrkoordningen ansåg flera remissinstanser att till exempel bönen, den sakramental gemenskapen och själavården borde lyftas fram i beskrivningen. Centralstyrelsen anförde mot detta att, även om det var möjligt att i kyrkoordningen konkretisera beskrivningen fanns det goda skäl att försöka begränsa reglerna till det som är just grundläggande och som särskiljer församlingen från övriga nivåer i Svenska kyrkan. Ett sådant skäl var enligt centralstyrelsen att det knappast gick att göra en uppräkningslista av alla församlingens angelägenheter som kunde göra anspråk på att vara fullständig och heltäckande.

Kyrkoordningen

De bestämmelser som finns i kyrkoordningen rör musikens roll i egenskap av lovsång i gudstjänsten samt bestämmelser om framför allt kyrkomusikern (se bland annat andra avdelningens inledningstext om församlingarna och den grundläggande uppgiften, även 2 kap. 1 § samt femte avdelningen, 17:e kapitlets inledningstext).

Tidigare behandling i kyrkomötet

Liknande frågor har behandlats tidigare av kyrkomötet.

Kyrkomötet 2013

Kyrkomötet behandlade 2013 två motioner med förslag rörande redovisningens verksamhetsindelning. I motion 2013:52 föreslogs att kyrkomötet skulle besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en redovisningsmodell för församlingar och pastorat som överensstämmer med Svenska kyrkans förståelse av den grundläggande uppgiften och i motion 2013:13 föreslogs att kyrkomötet skulle besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att arbeta in ett kulturuppdrag, med kulturen som självständigt budgetområde. Ekonomi- och egendomsutskottet föreslog i sitt betänkande (EE 2013:2), att kyrkomötet skulle avslå båda motionerna, men föreslog samtidigt, med anledning av motion 2013:52, att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en

ändamålsenlig redovisningsmodell för församlingar och pastorat. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag (KmSkr 2013:2). Kyrkostyrelsen slutrapporterade ärendet 2016 (KsSkr 2016:2). Kyrkostyrelsen skriver att den 2015 utsett en styrgrupp som har behandlat de frågor som dokumenterats som särskilt viktiga att belysa utifrån både teologiskt och ekonomiskt perspektiv. Efter en enkätundersökning konstaterar kyrkostyrelsen att flertalet enheter inte har hunnit tillämpa redovisningsmodellen mer än 1–2 år. Modellen bör i stället få en grundlig genomlysning och utvärdering inom en period av 3–5 år.

I organisationsutskottet behandlades 2013 fyra motioner (2013:1, 2013:2, 2013:3, 2013:4) i vilka det föreslogs att det i kyrkoordningen ska införas en förklaring av varje aspekt av den grundläggande uppgiften; gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. I likhet med vad läronämnden anfört i sitt yttrande Ln 2013:4y konstaterar utskottet i sitt betänkande (O 2013:3) att kyrkoordningens reglering av den grundläggande uppgiften medvetet är utformad för att ge tolkningsutrymme för lokal och regional tillämpning. Motionernas detaljerade beskrivning av de olika aspekterna på den grundläggande uppgiften riskerar att omöjliggöra mångfalden av lokala gestaltningar och står därför i strid med regleringens syfte och funktion. Gudstjänstutskottet resonerade i sitt yttrande (G 2013:1y) i enlighet med läronämndens. Organisationsutskottet föreslog att motionen skulle avslås och det blev också kyrkomötets beslut.

Kyrkomötet 2014

I motion 2014:14, Kulturen som grundläggande uppgift, föreslår motionären att kyrkomötet ska besluta att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma med förslag till ändring i kyrkoordningen som innebär att kultur läggs till som en del av församlingens grundläggande uppgift och vidare att kulturen ska tas med som en självständig del i den verksamhetsindelning som finns i redovisningsmodellen för församlingar och pastorat.

I organisationsutskottets betänkande (O 2014:3) behandlades motionen. Utskottet ansluter sig till vad läronämnden anfört i sitt yttrande över motionen (Ln 2014:5y) om kultur som ett ”stöd för och en konsekvens av” församlingens grundläggande uppgift. Utskottet föreslår att motionen avslås i sin helhet, dels mot bakgrund av vad läronämnden anfört i sitt yttrande, dels mot bakgrund av kyrkostyrelsens pågående utredning kring en ändamålsenlig redovisningsmodell och kyrkomötets beslut förra året om att inte ge kyrkostyrelsen specifika instruktioner om redovisningsmodellens innehåll. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:63.

Utskottet anser att kyrkoordningen kräver en stramhet, med inte alltför stor detaljrikedom. Dock önskar utskottet ett fortsatt samtal inom kyrkans alla nivåer om musikens och andra kulturella uttrycks betydelse för och plats i gudstjänsten. Utskottet delar motionens intention att försöka överbrygga den diskrepans som finns mellan kartan och verkligheten, mellan kyrkans centrala dokument och hennes verksamhet. Musiken har en självklar och omistlig plats i gudstjänstlivet och är en del av trons och liturgins mångspråkighet. Utskottet vill uppmuntra kyrkomötets ledamöter att lyfta detta i sina lokala sammanhang, i både stift och församling, bland annat genom att ta vara på de råd och riktlinjer som finns nedtecknade i Svenska kyrkans musikplattform. Utskottet föreslår därför att motion 2021:63 ska avslås.

På gudstjänstutskottets vägnar

Sofija Pedersen Videke, ordförande

Karin Tillberg, sekreterare

Beslutande: Sofija Pedersen Videke, ordförande, Roger Olsson, Anna-Karin Stråle Börjesson, Carola Norén, Lisa Tegby, Anders Roos, Manilla Nordanstig, Anders Åkerlund, Margareta Andersson, Alexander Christiansson, Sven Milltoft, Sandra Ryström Signarsdotter, Erik Johansson, Marjut Ervasti och Göran Göransson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Birgitta Nilsson, Angela Beausang, Lars Beckman, Torvald Johansson, Roger Sandström, Daniel Engström, Lena Jönsson, Eva Kyrk och Alve Svensson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.